

Lausunto

14.4.2026

VN/10343/2024
VN/10343/2024-TEM-88

Maa- ja metsätalousministeriö

TEM:n lausunto MMM:lle luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

TEM kiittää pitkäjänteisestä valmisteluprosessista, jossa keskeiset tahot ovat olleet mukana, sekä mahdollisuudesta osallistua valmisteluun ja lausua näkemyksensä saaristolain luonnoksesta. TEM pitää lain tavoitteita perusteltuina.

Yhteysalusliikenne on edellytys matkailuyritystoiminnalle saaristossa. Yhteysalusliikenteelle esitetty varautumisvelvollisuus edistää saariston yritysten toimintaedellytyksiä, alueen saavutettavuutta sekä turvallisuutta. TEM näkee tärkeänä ja hyvänä, että saariston elinvoiman kehityksessä ja elinkeinotoiminnan edistämässä huomioidaan paikallisyhteisön tarpeet ja toiveet.

Kaikki elinkeinotoiminta ei ole sijainnista riippuvaista ja saaristoalueet ovat myös keskenään hyvin erilaisia, joten kategorinen raja saaristoalueella sijaitsevan elinkeinotoiminnan korkeammasta tukemisesta ei ole tarkoituksenmukaista. Saaristolaki ei voi ohjata tukien myöntämistä ohi muun lainsäädännön tai EU:n tukialueasetuksen, joten elinkeinotoimintaa koskevan pykälän vaikuttavuus on heikko, eikä TEM pidä sitä siksi tarpeellisena.

TEM näkee lakiehdotuksella olevan myönteisiä vaikutuksia saaristoalueen elinvoimaisuudelle ja houkuttelevuudelle esimerkiksi matkakohteena, kun saaristoluonnon tai -maiseman hoitoon tarkoitettua avustusta voitaisiin myöntää lisäksi saariston perinteisen kulttuuriympäristön rakennusten ja rakennelmien hoitoon ja vaalimiseen.

13 § pyrkii säätämään hallinnon normaalista, operatiivisesta toiminnasta – tilannekuvan muodostamisesta. Tämä ole lainsäädännön tasolle kuuluvaa asiaa, eikä tämänkaltaisia uusia lakisäätötehtäviä ole syytä luoda valtioneuvostotasolle. Aluekehittämislain uudistamisen yhteydessä voidaan arvioida kokonaisuutta, ja sitä, olisiko tarpeen säätää aluekehittämistä koskevan tilannekuvan säännöllisestä poliittisesta käsittelystä kokonaisuudessaan

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

– ei vain saaristoa koskien. On tärkeää, että erilaisia alueita koskevaa tietoa kootaan yhteen ja käsitellään yhdessä, jotta kokonaiskuva ei pirstaloitu. TEM esittää pykälän poistamista.

TEM pitää asetusluonnosta saaristoasianneuvottelukunnasta pääosin nykytilaa vastaavana, mutta osin liian yksityiskohtaisena. Asetuksessa ei tule säätää pääsihteerin palvelussuhteesta maa- ja metsätalousministeriöön ja TEM esittää kohdan poistamista.

Kommenttine 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

TEM pitää tärkeänä erityyppisten alueiden, tässä yhteydessä saariston, elinvoiman ja asumisen edellytysten vahvistamista sekä kulttuuriperinnön ja luontoarvojen vaalimista. Tavoitteessa yhdistyy onnistuneesti ihmisen ja luonnon hyvinvoinnin ja esim. yritysten toimintaedellytysten tavoittelun monimuotoinen kokonaisuus – joka on ilmaistu saariston elinvoimaisuutena. TEM pitää hyvänä, että luontoarvot tunnistetaan lain tavoitteissa laajasti ymmärrettynä. On myös hyvä, että lain tavoitteen perusteluissa todetaan, että toteuttamisessa otettaisiin huomioon saaristoalueiden erilaisuus.

Pykälässä 2 § Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta säädettäisiin valtakunnallisen saaristopolitiikan toteutuksesta ja seurannasta. Säännös on uusi verrattuna voimassa olevaan lakiin, mutta vastaisi vallitsevaa nykytilaa. Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta kuuluvat myös jatkossa usealle ministeriölle. Saaristopolitiikka on lähtökohtaisesti poikkihallinnollista ja laissa säädettävät velvoitteet kuuluvat usean ministeriön toimialalle. Poikkihallinnollisuus edellyttää tiivistä yhteistyötä ja yhteensovittamista ministeriöiden välillä. TEM pitää tärkeänä valtioneuvoston poikkihallinnollista valmistelua. Saaristopolitiikka on osa aluekehittämisen kokonaisuutta, kaupunkipolitiikan ja maaseutupolitiikan rinnalla. Kaikki alueperustainen kehittäminen ja aluekehittämisen politiikanalat edellyttävät vahvaa ja säännöllistä ministeriöiden välistä yhteistyötä. Aluekehittämisen kokonaisuus näyttäytyy tällä hetkellä kuitenkin hajautuneena, kun alueperusteisia politiikanaloja valmistellaan ja ohjataan toisistaan erillään, omissa rakenteissaan ja neljän eri neuvottelukunnan, neuvoston tai yhteistyöryhmän toimin. Julkisen talouden kasvavat paineet huomioiden on jatkossa pyrittävä entisestään vahvistamaan alueperusteisten politiikkojen yhteistyötä ja synergiaa. Lainsäädännön tulee myös mahdollistaa yhteistyön joustavuus. Pykäläluonnoksen muotoilu mahdollistaa riittävällä tavalla erilaiset yhteistyön tekemisen tavat. Myös tulevan aluekehittämiseen liittyvän lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä on syytä huomioida alue-, maaseutu-, saaristo- ja kaupunkipolitiikkojen yhteistyön vahvistamisen tarve.

Kommenttine 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttine 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

TEM korostaa, että saaristolain luonnoksessa keskeisen huomion saava yhteysalueliikenne (7 §) on edellytys matkailuyritystoiminnalle saaristossa. Suomen matkailustrategiassa mainitaan erikseen, että saavutettavuuden kehittäminen erityisesti saaristossa ja luontokohdeissa vaatisi tuekseen aiempaa paremmat yhteydet. Kyse on paitsi saariston saavutettavuudesta, mutta myös luonnoksessa mainitusta ympäristövaikutusten minimoinnista ja

turvallisuudesta; omatoiminen vesillä liikkuminen vaatii erilaista osaamista ja alueen tuntemusta mitä esimerkiksi omalla tai vuokra-autolla ajaminen Suomen teillä. Yhteysalusliikenteelle esitetty varautumisvelvollisuus edistää saariston yritysten toimintaedellytyksiä, alueen saavutettavuutta sekä asukkaiden (vakituiset ja kausiasukkaat) ja vieraiden (matkailijat) turvallisuutta. TEM kuitenkin huomauttaa, että esitys myös lisää palveluntuottajien hallinnollista taakkaa (mm. valmiussuunnitelman laadinta) sekä aiheuttaa taloudellisia vaikutuksia, vaikka perusteluissa on kuvattu, että pykälää toteutetaan valtion talousarvion puitteissa, eikä se muuta nykytilaa, tällä ei olisi taloudellisia vaikutuksia.

Kommenttine 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

TEM näkee tärkeänä, että saariston elinvoiman kehityksessä ja elinkeinotoiminnan edistämässä huomioidaan paikallisyhteisön tarpeet ja toiveet. Tämä nousee luonnoksessa esille mm. mainintana paikallisista ja alueellisista saaristo-ohjelmista. Saariston elinkeinoista erityisesti matkailun sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden johtamiseen tulisi kiinnittää huomiota. Matkailun tuomien myönteisten vaikutusten (esim. laajentunut palvelutarjonta) lisäksi matkailijat ja matkailuala aiheuttavat myös kuormitusta matkailukohteiden kantokyvyssä (esim. ruuhkautuminen, yksityisalueille siirtyminen). Näiden asioiden huomiointi on tehokkainta paikallis- ja aluetason toiminnassa.

TEM huomauttaa kuitenkin, että pykälässä esitettyjä elinvoiman kehityksen ja saariston erityispiirteiden huomioinnin toteutusvaihtoehtoja on useita, eli muotoilu on todella väljä. Tämä herättää kysymyksen siitä, kuinka vaikuttava koko ajan kasvava lista erilaisten tärkeiden asioiden huomioinnista muussa lainsäädännössä on, ja heikentääkö pitkä listaus pykälän vaikuttavuutta.

TEM näkökannan mukaan saaristolaila tulisi pyrkiä edistämään elinkeinotoimintaa liiketoimintana eikä nähdä saaristolakia tukien määrän lisäämistä mahdollistavana sääntelynä, olkoonkin että kyseessä on puitelaki ja saariston erityisolosuhteet voivat osalla saaristoalueista olla haastavia elinkeinotoiminnalle. TEM huomauttaa, että kaikki elinkeinotoiminta ei ole sijainnista riippuvaista ja siten kategorinen rajaus saaristoalueella sijaitsevan elinkeinotoiminnan korkeammasta tukemisesta ei ole tarkoituksenmukaista. Kuten luonnoksessa myös todetaan: saaristoalueella on jo nyt tapahtunut muutoksia, jotka mahdollistavat elinkeinomahdollisuuksien lisääntymisen, kuten kausiasukkaiden määrän lisääntyminen sekä monipaikkaisuuden vahvistuminen – ja koko lain uudistamisen tavoitteena on ollut vastata toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Saaristolain uudistamisen lähtökohtiin peilaten muutosten tulisi olla tunnistettu paremmin tämän pykälän muotoilussa.

TEM pitää pykäläehdotusta 10§ vaikutuksiltaan vähämerkityksisenä, koska muun lainsäädännön perusteella myönnettävät tuet noudattavat niille asetettuja kriteerejä. Perusteluissa todetaan, että säännös kattaisi muun muassa alue- ja rakennepolitiikan tukivälineet sekä maataloustuet. Säännös ei kuitenkaan vaikuttaisi tukialueiden määrittelyihin. Tukialueet määritellään kansallisen lainsäädännön ja EU:n aluetukien suuntaviivojen kriteereiden perusteella huomioiden eri syistä haastavassa tilanteessa olevat alueet, ml. maantieteellisesti haastavassa asemassa olevat alueet, kuten saaret.

Lisäksi saaristoalueet ovat keskenään hyvin erilaisia, jolloin saaristoisuuden määrittäminen tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi asettaa alueita perusteettomasti eriarvoiseen asemaan. Perusteluissa on kuitenkin todettu, että ”etenkin ulko- ja välisaaristo, on siitä syystä erityisen huomion tarpeessa jaettaessa elinkeinotoiminnalle kohdistuvia tukia”, mitä voidaan

pitää perusteltuna, joskaan ei täydellisenä, rajauksena erityishuomiolle. Edellä mainitut näkökohdat huomioiden TEM ei pidä pykälää tarpeellisena.

Esityksessä tunnistetaan kausiasukkaiden merkitys saaristossa ja heidän mahdollinen myönteinen vaikutuksensa saariston elinkeinotoiminnan monipuolistamiseen, kasvuun ja ympärivuotisuuteen. Kausiasukkaat ovat monilla alueilla tärkeä asiakasryhmä myös matkailuyrittäjille. Luonnoksessa todetaan, että vakituisten asukkaiden rinnalla myös kausiasukkailla on vaikutusta saariston elinvoimaisuuteen. TEM ehdottaa lisättäväksi tähän myös ”matkailijoilla”, koska luonnoksenkin mukaan matkailu erityisesti matkailu- ja palvelualojen työpaikat ovat lisääntyneet saaristossa. Matkailualan työpaikkojen määrän kasvu ei ole ollut mahdollista ilman matkailun kasvua.

Kommenttine 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

TEM näkee saaristomatkailun ja ohjelmapalveluiden kannalta myönteisenä sen, että saaristoluonnon tai -maiseman hoitoon tarkoitettua avustusta voitaisiin myöntää lisäksi saariston perinteisen kulttuuriympäristön rakennusten ja rakennelmien hoitoon ja vaalimiseen. TEM näkee pykäläluonnoksella olevan myönteisiä vaikutuksia saaristoalueen elinvoimaisuudelle ja houkuttelevuudelle esimerkiksi matkakohteena.

Kommenttine 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

Pykälä 13 pyrkii säätämään hallinnon normaalista, operatiivisesta toiminnasta – tilannekuvan muodostamisesta. TEM korostaa, ettei tämä ole lainsäädännön tasolle kuuluvaa asiaa. Tämänkaltaisia uusia lakisääteisiä tehtäviä ei ole syytä luoda valtioneuvostotasolle. Samalla, kun aluekehittämislain uudistaminen on käynnistymässä, tulisi alueiden tilannekuvaan ja kehitykseen liittyviä tarkasteluja sen yhteydessä pohtia kokonaisuutena, eikä säätää erikseen yhdestä aluekehittämiseen kytkeytyvästä tilannekuvasta. Aluekehittämislain uudistamisen yhteydessä voidaan arvioida kokonaisuutta, ja sitä, olisiko tarpeen säätää aluekehittämistä koskevan tilannekuvan säännöllisestä poliittisesta käsittelystä kokonaisuudessaan – ei vain saaristoa koskien. On tärkeää, että erilaisia alueita koskevaa tietoa kootaan yhteen ja käsitellään yhdessä, jotta kokonaiskuva ei pirstaloidu. Saaristoalueiden tilanteen tarkastelua tulisi tehdä suhteessa aluekehityksen tilanne- ja kehityskuvaan.

TEM esittää pykälän 13 poistamista luonnoksesta, ja että asiaa tarkastellaan sen sijaan aluekehittämisjärjestelmän ja siitä linjaavan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Kommenttine vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

Koska saaristolain tavoitteena on olla tavoitteellinen puitelaki eikä esityksellä arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, näkee TEM tärkeänä, että tämä on myös selkeästi ilmaistu laissa.

Taloudellisten vaikutusten osalta todetaan, että esityksellä voi olla taloudellisia vaikutuksia elinkeinonharjoittajille, jos esityksen myötä saaristoisuus otetaan aiempaa paremmin huomioon elinkeinotukien määrää lisäävänä tekijänä. TEM näkemyksen mukaan tämä on osittain ristiriidassa pykälään 10 ehdotettavan muutoksen kanssa: pykälän otsikossa tukemisen sijasta säädettäisiin elinkeinotoiminnan edistämisestä. Mikäli pykälällä arvioidaan olevan vaikutuksia saariston elinkeinonharjoittajille tukien määrää lisäävänä tekijänä, tulisi

taloudellisten vaikutusten yhteydessä arvioida myös sitä, keiden saamien tukien määrä puolestaan tässä yhteydessä mahdollisesti vähenisi.

Teknisenä huomiona TEM toteaa, että sivulla 20 on mainittu sama kappale kahteen kertaan. Kappale alkaa lauseella ”Vapaa-ajan asunnot ovat lisääntyneet 10 prosenttia vuosien 2005 – 2023 välillä.” Myöskin teknisenä huomiona toteamme, että kappaleen 4.2.4.8. otsikkona on ”Aluekehitys ja maaseutu” ja kappaleen 4.2.4.9. uudelleen ”Maaseutu”, eli nämä lienee joko tarkoitus yhdistää tai, mikäli ovat erikseen, poistaa ensimmäisestä sana ”maaseutu”.

Kommenttinne yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Luvussa 2 on kuvattu toimintaympäristön tilannetta ja nostettu esiin saaristoalueita koskevaa tietoa. Alaluvussa 2.6. on kuvattu saaristoalueiden määritelmä ja tunnistettu määritelmän puitteissa erilaisia saaristoalueita. Tämä saaristoalueiden erilaisuus ei kuitenkaan näy tilannekuvassa, jonka perusteella luodaan kuvaa ”saaristosta yleensä” (kausiasutuksen määrän kehitys, monipaikkaisuuden kasvu...), ilman, että tunnistetaan alueiden olevan keskenään hyvinkin erilaisissa tilanteissa. Saaristoalueiden moninaisuus olisi hyvä huomioida paremmin.

Kommenttinne saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusalunoksesta

Asetusalunoksessa säädettäisiin saaristoasian neuvottelukunnasta pääosiltaan nykyistä lainsäädäntöä mukailevalla tavalla, mutta osin tarpeettoman yksityiskohtaisella tasolla. TEM pitää perusteltuna, että tarkemmat säädökset neuvottelukunnasta ovat asetuksen tasolla, ja laki pysyy yleisemmällä tasolla. TEM huomauttaa kuitenkin, ettei saaristolain (ja –asetuksen) yhteydessä tule säätää neuvottelukunnan pääsihteerin palvelussuhteesta maa- ja metsätalousministeriöön, vaan pykälä tulisi muotoilla yleisemmin, nykyllä lainsäädäntöä vastaavalla tavalla, kuten: *Neuvottelukunnalla voi olla pääsihteerin, muita sihteereitä ja muuta tarvittavaa henkilökuntaa.*

aluekehitysjohtaja, osastopäällikön sijainen Johanna Osenius

johtava asiantuntija

Petra Stenfors

Jakelu	Maa- ja metsätalousministeriö
Tiedoksi	Työ- ja elinkeinoministeriö: kansliapäällikkö osastopäällikkö Juha-Pekka Ristola osastopäällikkö Tiina Korhonen johtava asiantuntija Sanna Kyyrä neuvotteleva virkamies Tarja Pyöriä

VN/10343/2024-TEM-88

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: